

ב. אסור לבנות כותל בסמוך לכותל חברו, משום מניעת 'דוושא' המחזקת את כותלו של חברו, ומרחיק ד' אמות ובונה. (וי"א: דוקא בב' כתלים צריך הרחקה - ע' בפוסקים קנה, יב). ודוקא בכותל גינה (או בית. תוס' וש"פ), או אף בחצר בעיר חדשה, שהכותל צריך חיזוק, אך לא בכותל חצר בעיר ישנה. ואם הכותל אינו מקביל אלא בא מן הצד, אין לחוש למניעת דוושא, ומותר.

ואולם, בסמוך לחלונות אסור אף בבונה מן הצד - משום שמאפיל עליו. ומרחיק טפח, כמלא רוחב חלון. ואם בונה שני כתלים משני צדי החלון - צריך שיהא ביניהם ד' אמות, שלא יאפיל על חלונו של זה. וכן אסור לסמוך כותל בתוך ד' אמות למעויבת חברו, משום צורך העמדת סולם לתיקון המעויבה. (ונחלקו ראשונים אם מדובר כשנתן לו מתחילה זכות זו, או אף ללא קנין מיוחד על זה).

דף כג

מ. א. האם יש חזקה על זכות שימוש של דברים המזיקים לאחר?

ב. הלוקח או היורש מאדם שהחזיק בזכות שימוש מסוימת, שיש בה להביא נזק או הפסד לאחרים - מה דינו?

א. אמרו בגמרא שאין חזקה לנזיקין, ודוקא בכגון עשן (הכבשן. תוס') או בית הכסא (גלוי. תוס') - נזקים שאין הדעת סובלתם. ולא דוקא אצל כל אדם, אלא גם כשידוע שהניזק אסטניס ולגביו גם סבל קטן הרי הוא כאותם נזקים חמורים - אין זו חזקה.

(ושיטת ר"ת שאפילו אם עשו קנין על זכות זו - הרי זה קנין בטעות. וכמה ראשונים חולקים).

ב. בכל הנזקים שמועילה בהם חזקה, (שאינם כ'קוטרא ובית הכסא'), אם מוכיח הקונה / היורש, שהבעלים הקודמים הוחזקו בדבר, (ונחלקו הראשונים על משך זמן החזקה), גם אם אינו יודע לטעון אם קנה זכות זו, או שמחלו לו וכו' - הרי בית דין פותחים פה לאלם וטוענים עבורו. ובין בדבר שיש בו נזק ליחיד, בין בנזק לרבים - כל שהחזיקו הבעלים הקודמים - הרי הוא בחזקתו.

מא. ניפול הנמצא (ואין בו סימן לדעת של מי הוא) - מה דינו?

אם הוא מדדה, שאינו מתרחק משובכו יותר מחמשים אמה - אם נמצא בתוך ג' אמה לשובך - הרי הוא של בעל השובך. ובשביל של כרמים, מרחיק יותר, כל שעדיין רואה את שובכו. נמצא בין שני שובכות - הרי הוא של בעל השובך המרובה ביונים. אפילו אם השובך השני קרוב יותר (ואפילו קורבא דמוכת. תוס') - לשיטת ר' חנינא ש'רוב וקרוב - הלך אחר הרוב' (ור' זירא נחלק על ר' חנינא, ולדעתו יש לילך אחר הקרוב (בקורבא דמוכת. תוס') ולא אחר הרוב). ואם שניהם שוים - לבעל השובך הקרוב. מחצה על מחצה - יחלוקו.

אם הוא יודע לעוף או להרחיק נדוד - הרי הוא של מוצאו. ואם אין באזור הקרוב (בתוך שלשים ריס) אלא שובך אחד בלבד, והשובכים האחרים רחוקים מרחק רב, שאינו יכול להגיע ממנו - מחזיר לבעל השובך, שאין לנו לתלות שנפל מעוברי דרכים, כל שאפשר לתלות שהגיע מן השובך. (עפ"י תוס'). ואם יש שני שובכים בתוך ל' ריס - הרי הוא של השובך המרובה ביונים, הגם שנמצא קרוב יותר לשובך השני - לר' חנינא. (עפ"י תוס'). ואם אותו שובך הוא של נכרים או הפקר - הרי הוא של מוצאו.

דפים כג - כד

מב. רוב וקרוב - מה עדיף?

אמר ר' חנינא: רוב וקרוב (אפילו קורבא דמוכת. תוס') – הולכין אחר הרוב. ודין תורה הוא, ואף לקולא, וגם ב'חד רובא' – כל זה מבואר בסוגיא. (וכתבו המפרשים שר' זירא חולק, שהשיבו מדין עגלה ערופה. ומסקנת רבא שאין חילוק בין רוב גרידא לרוב ומצוי).
ואולם אם יש סיבה לתלות שלא הגיע מן הרוב המרוחק – הולכים אחר הקרוב. (כגון חבית שנמצאה בנהר שיש בו עקולי ופשוירי, שאמר רב שלא מסתבר שבאה מרחוק).
(וכתב הרמב"ן שאם נמצא במקום עצמו של המיעוט, ולא במקום אחר 'קרוב' אליו), תולים שבא ממנו, ואין אומרים שבא ממקום אחר).

מג. האם מותר לזרוע וליטע סביבות העיר, בסמוך לה?

נחלקו תנאים אם מותר לעשות את המגרש הפנוי שסביבות ערי ישראל אלף אמה לכל רוח – שדה. לדעת ר' אליעזר מותר הדבר, מלבד בערי הלויים, ולחכמים – אסור. ואמרו בגמרא שלא אסרו חכמים אלא זרעים, אבל אילנות – מותר, אולם משום גוי העיר הצריכו להרחיק את האילן עשרים וחמש אמה, ובחרוב ובשקמה שהם גדולים – חמשים אמה. ולדעת אבא שאול – כל אילן סרק מרחיקין נ' אמה.
ואם קדם האילן – קוצצו, וחייבים ליתן לו דמיו. ואם העיר קדמה – קוצץ ואינו מקבל דמיו. ובספק מי קדם – קוצץ ואינו נוטל דמים.
(בשו"ע השמיט דין הרחיקת האילן מן העיר.
הרמב"ם השמיט החילוק שבין זרעים לאילנות, וכנראה היתה גרסתו כגרסת רבו ר"י מגאש, שחילוק זה לא נאמר אלא לר' אליעזר ולא לחכמים. קוב"ש).

דף כה

מד. מאי נפקא מינה ממחלוקת החכמים אם שכינה במערב או בכל מקום?

נפקא מינה לענין העמדת בורסקי במערבה של עיר, שר' עקיבא אסר לפי שרות מערבית תדירא בשכינה. וכן לפי שיטתו כיוון התפילה למערב דוקא (וע' תד"ה לכל).
(וכן נפ"מ לענין הנפנה במקום מגולה, שלא ייפנה בין מזרח למערב, וכן לענין כיוון מיטתו – ע' או"ח ג, ה, ו).

מה. מהם תכונותם ותפקידם של הרוחות השונות?

ארבעה רוחות מנשבות בכל יום:
רוח מזרחית – בזמנים רגילים היא חמה ומנשבת בנחת, אבל כאשר היא באה לפורענות היא סוערת ומסערת את העולם כולו כשעיר. (רש"י ותוס'. וצ"ב במש"כ בפירוש הרא"ש – תמיד ל. שהיא רוח חזקה וקשה). ומטר סוחף וקשה בא מחמתה. (ור' רשב"ם ותוס' לקמן קמו. במחלוקתם אם המזרחית ממטרת או מונעת מטר).
ביומא (כא) מבואר שהמזרחית בא"י קשה ובבבל יפה, מפני שהיא ארץ לחה.
רוח דרומית – קשה מכל הרוחות ואלמלא 'בן נץ' שמעמידה, מחרבת את העולם. רוח זו מעלה רביבים טובים, ומגדלת עשבים. ומיום שחרב הבית לא הוגשמה רוח דרומית.
קשה היא לחטים שהביאו שליש ויפה לזיתים בשעה שיצנו. (להלן קנו).